

Б.С. КОЖАМКУЛОВА

**ХРЕСТОМАТИЯ
КАЗАХСКОЙ СКРИПИЧНОЙ
МУЗЫКИ**

Партия скрипки

Редакция Б.С. Кожамкуловой

ЧАСТЬ II

Алматы – 2018

ББК 85.957.25
К 58

Издано при финансовой поддержке
B2A Project
IMAYO CREATION
Арт-Мирай

Утверждено и рекомендовано к печати
Ученым Советом Алматинской консерватории им.Курмангазы

Рецензенты:
народная артистка Республики Казахстан, профессор,
ректор Казахского национального университета искусств
Айман МУСАХАДЖАЕВА

лауреат и дипломант
Международных конкурсов **Александр ПЬЯНКОВСКИЙ**

К 58

Кожамкулова Б. С.

Хрестоматия казахской скрипичной музыки. Партия скрипки. Часть II. – Алматы: Изд. «Асыл Кітап», 2018. – 52 с.

ISBN 9965-441-29-4

Предназначено для учащихся старших классов средних специальных музыкальных школ и колледжей, студентов консерватории, Академии музыки, а также концертного репертуара скрипача.

К 4310020000
00(05)-00

ББК 85.957.25

ISBN 9965-441-29-4

© Кожамкулова Б. С., 2018
© IMAYO CREATION TOO, 2018
© Арт-Мирай, 2018
© Издательство «Асыл кітап», оформление, 2018

*Аяулы ата-анам Хадша Иманбайқызы
мен Серәлі Қожамқұлға арнаймын*

АВТОРДАН

«Қазақ скрипка музыкасының хрестоматиясының» екінші бөлімі біріншісінің жалғасы.

Біріншіден, айырмашылығы сол, мұнда негізінен Қазақстанның қазіргі композиторлары: Е. Брусиловский, М. Төлебаев, Ғ. Жұбанова, Н. Мендіғалиев, М. Сағатов, Т. Қажғалиев, С. Еркімбеков, А. Серкебаев және Г. Өзенбаеваның скрипкаға арнап жазған бірегей шығармалары қамтылды.

Жинақта аккомпанементтер скрипкалық партияны шебер толықтыра отырып, шығармаға тұтастық беретін қазіргі қазақ мелодикасымен сомдалған дүние құралады.

Ұлы композитор Құрманғазы Сағырбаевтың И. Коган мен Г. Өзенбаева өңдеген «Балбырауын» және «Сарыарқа» күйлері жинаққа енді. Құрманғазының күйлерін фортепианолық партиялардың сүйемелдеуінсіз ойнауға болады, олардың орындалуы мәтіннің бірегей үніне онсыз да ұқсас.

Белгілі композиторлар Т. Қажғалиев пен С. Еркімбековтың ансамбльдік, сондай-ақ Ғ. Жұбанованың шәкірті, жас композитор Гүлжан Өзенбаеваның жаңа шығармаларын жинаққа қосу қажеттіліктен туындады, өйткені орындаушылық тәжірибеде бұл дәстүрлі сипатқа ие болып отыр; яғни скрипкалық ансамбльдер көптеп құрылуда.

Музыкалаудың осы түрін жұртшылық жақсы қабылдап, орындаушыларға үлкен пайдасын тигізуде.

***Б.С. Қожамқұлова, профессор,
Қазақстан Республикасының
еңбек сіңірген қызметкері***

*Посвящаю моим дорогим родителям
Хадеше Иманбайқызы и Серәлі Қожамқұл*

ОТ АВТОРА

Вторая часть «Хрестоматии казахской скрипичной музыки» является продолжением первой части.

В отличие от первой сюда вошли в основном оригинальные произведения, написанные для скрипки современными композиторами Казахстана: Е. Брусиловским, М. Тулебаевым, Г. Жубановой, Н. Мендығалиевым, М. Сағатовым, Т. Кажғалиевым, С. Еркiмбековым и Г. Узенбаевой, А. Серкебаевым.

В этом сборнике аккомпанемент мастерски дополняет скрипичную партию. Таким образом создается органичное целое с современной казахской мелодикой, что придает произведениям законченный характер.

Два кюя выдающегося композитора Курмангазы Сағырбаева: «Балбырауын» и «Сарыарка» в обработке И. Когана и Г. Узенбаевой не могли не войти в сборник. Кюи Курмангазы можно исполнять и без сопровождения фортепианной партии, что приближает их исполнение к оригинальному звучанию.

Включение ансамблевых произведений известных композиторов Т. Кажғалиева и С. Еркiмбекова, а также нового произведения молодого композитора, ученицы Г. Жубановой Гульжан Узенбаевой становится необходимостью, потому что в исполнительской практике это принимает традиционный характер: появилось много скрипичных ансамблей. Эта форма музицирования хорошо принимается публикой и дает большую пользу исполнителям.

В конце сборника помещены краткие методические комментарии к сольным пьесам, вошедшим в сборник.

*Заслуженный работник
Республики Казахстан
профессор **Б.С. Кожамкулова***

1. "Қозы Көрпеш - Баян Сұлу" балетінен соло

Е.Брусиловский

Dolcissimo *mf*

con moto *pp* *p*

mp

f *p*

piu mosso *mf* *p*

allargando *f* *ff*

The score consists of ten staves of music. It begins with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a 3/4 time signature. The first staff starts with a *Dolcissimo* marking and a *mf* dynamic. The music features various triplet patterns and slurs. Subsequent staves include markings for *con moto*, *pp*, *p*, *mp*, *f*, *p*, *piu mosso*, *mf*, *p*, *allargando*, *f*, and *ff*. Roman numerals (I, II, III, IV, V) and letters (V, V) are used to denote specific sections or fingerings. The piece concludes with a *ff* dynamic and an *allargando* marking.

ӘДІСТЕМЕЛІК ТҮСІНІКТЕМЕЛЕР

1. Е. Брусиловский. «Қозы Көрпеш – Баян сұлу» балетінен соло

Е. Брусиловский (1905-1981) – қазақ композиторлық мектебінің негізін қалаушы, қазақ музыка өнерінің көрнекті қайраткері. «Қозы Көрпеш-Баян Сұлу» балетінен соло алғаш рет басылып отыр. Кіріспе мен қорытындысы бар жай екі бөлімді түрде жазылған.

Кіріспе (1-8 тактілер) биік регистрде монолог тұрғысында өтеді. Орындалушы қарқынды діріл және *dolcissimo* сипатында мәнерлі үн шығару көмегімен әр нотаны үндетуі тиіс.

Тақырып сипаты (10-нан 16 тактіні қоса) – асқақ, кең ауқымды.

Екінші бөлім (24-тен 38 тактіні қоса) шырқау шегіне (34-тен 38 тактіні қоса) қарай дамуында мақсатты, толқымалы, албырт.

Тақырыптың қортындысын төменгі регистрде ойнау жұбанышқа және тыныштыққа әкеледі.

2. Е. Брусиловский. «Скерцо»

«Скерцо» 1960ж. жазылған «Боз айғыр» сюитасының бөлігі болып табылады.

Сипаты жағынан құштарлыққа әрі дүлділдікке бейім, тез де ойнақы орындалады. Түрі – жай үш бөлімді. Ерекшелігіне ысқыштың *marcatissimo* және *secco* жоғарғы бөлігімен орындалатын тақырыптың үзік штрихтары жатады.

штрихында лигадағы екінші нотаны сипаты бойынша

екпінді ойнау үшін келесі бөлігінің қосымша затактісі деп ой толғау керек.

Ортаңғы бөлігінде (**Molto vivo**) әуен әрі екпінді, әрі қойылған лигалар дыбыстарды фразаларға қосуға мүмкіндік береді.

Сол қолдың ортақ саусағын басып ойнауға назар аудару қажет.

3. М. Төлебаев «Толғау»

Мұқан Төлебаев (1913-1960) – дарынды композитор, қазақ музыкасының классигі, атақты «Біржан мен Сара» операсының авторы. «Толғау» алғаш рет басылып отыр.

«Толғау» жай үш бөлімді түрде жазылған. Сипаты жағынан – ойлы, әуенді, сырлы. Мәнерлі әрі жағымды және шынайы үнде орындалады.

Ортаңғы бөлімі би сипатында - ойнақы, жеңіл әрі екпінді. Штрих ысқының төменгі бөлігімен орындалады.

4. Е. Брусиловский. Финал

«Боз айғыр» сюитасының күй түріндегі ең тартымды бөлігі. *Spiccato* штрихында күйлерге тән ырғақты нақышта тез, жігерлі – **Presto energico** орындалады. Басында скрипкаға *solo* (домбырада ойнауды еске түсіреді), содан кейін фортепианоның сүйемелдеуі стихиялықты әрі суырып салмалықты

МЕТОДИЧЕСКИЕ КОММЕНТАРИИ

1. Е. Брусиловский. Соло из балета «Козы Корпеш – Баян Сулу»

Е. Брусиловский (1905-1981) – основоположник казахской композиторской школы, видный деятель казахского музыкального искусства. Соло из балета «Козы Корпеш – Баян Сулу» издается впервые. Написано в простой двухчастной форме со вступлением и заключением.

Тема вступления (1-8 такты) идет монологом в высоком регистре. Перед исполнителем стоит задача вызвучить каждую ноту с помощью интенсивной вибратии и выразительного звукоизвлечения в характере *dolcissimo*.

Характер темы (с 10 по 16 такты) величавый, на широком дыхании.

Вторая часть (с 24 по 38 такты) – взволнованно-импульсивная, целеустремленная в своем развитии к кульминации (с 34 по 38 такты).

Заключительное проведение темы в нижнем регистре приводит к успокоению и умиротворению.

2. Е. Брусиловский. Скерцо

«Скерцо» является частью сюиты «Боз Айгыр», изданной в 1960 г.

Стремительная и виртуозная по характеру, она исполняется быстро и игриво. По форме простая трехчастная. Особенностью является пунктирный штрих темы, исполняемый верхней частью смычка *marcatissimo* и *secco*.

В штрихе вторую ноту в лиге необходимо мыслить как

затакт к следующей, чтобы исполнить ее по характеру стремительно.

В средней части (*Molto vivo*) мелодия легкая и стремительная, проставленные лиги помогут соединить звуки во фразы.

В левой руке обратить внимание на прием оставления общего пальца.

3. М. Тулебаев. «Толғау» - «Размышление»

Мукан Тулебаев (1913 – 1960) – талантливый композитор, классик казахской музыки, автор знаменитой оперы «Биржан и Сара». «Толғау» издается впервые.

«Толғау» написана в простой трехчастной форме. Характер ее задумчивый, распевный и задушевный. Исполняется выразительным, но в то же время мягким и проникновенным звуком.

Средняя часть имеет танцевальный характер – игривый, легкий и стремительный. Штрих исполняется нижней частью смычка.

4. Е. Брусиловский. Финал

Из всей сюиты «Боз айгыр» – самая популярная часть, благодаря тому, что представляет собой виртуозный кюй.

Исполняется штрихом *spiccato* с характерным для кюев ритмическим рисунком в быстром, энергичном темпе – **Presto energico**.

МАЗМҰНЫ

Автордан	3
1. Е. Брусиловский. «Қозы Көрпеш – Баян Сұлу» балетінен соло	5
2. Е. Брусиловский. «Боз айғыр» сюитасынан Скерцо.....	6
3. М. Төлебаев. «Толғау».....	10
4. Е. Брусиловский. «Боз айғыр» сюитасынан Финал.....	11
5. Н. Мендіғалиев. Романс.....	14
6. Құрманғазы. «Балбырауын». Өңдегендер И. Коган, Г. Өзенбаева	15
7. М. Төлебаев. Поэма	17
8. Құрманғазы. «Сарыарқа». Өңдегендер И. Коган, Г. Өзенбаева.....	19
9. Ғ. Жұбанова. «Әуен»	23
10. А.Серкебаев. «Алма-Ата».....	24
11. М. Сағатов. Скрипка мен камералық оркестрге арналған «Күй».....	27
 Скрипкаға арналған ансамбльдер	
12. Г. Өзенбаева. «Жарыс»	30
13. С. Еркімбеков. «Отан таңы»	35
14. Т.Қажығалиев. «Қыз қуу»	38
 Әдістемелік түсініктемелер.....	42

СОДЕРЖАНИЕ

От автора	3
1. Е. Брусиловский. Соло из балета «Козы Корпеш – Баян Сулу».....	5
2. Е. Брусиловский. Скерцо из сюиты «Боз айгыр»	6
3. М. Тулебаев. «Толгау» («Размышление»)	10
4. Е. Брусиловский. Финал из сюиты «Боз айгыр».....	11
5. Н. Мендыгалиев. Романс	14
6. Курмангазы. «Балбырауын». Обработка И. Когана	15
7. М. Тулебаев. Поэма	17
8. Курмангазы. «Сарыарка». Обработка И. Когана.....	19
9. Г. Жубанова. Мелодия.....	23
10. А. Серкебаев. «Алма-Ата»	24
11. М. Сагатов. «Кюй» для скрипки с камерным оркестром	27
 Скрипичные ансамбли	
12. Г. Узенбаева. «Жарыс».....	30
13. С. Еркимбеков. «Утро Родины»	35
14. Т. Кажгалиев. «Кыз куу»	38
 Методические комментарии	46

Нотное издание

Балым Сералиевна Кожамкулова

ХРЕСТОМАТИЯ КАЗАХСКОЙ СКРИПИЧНОЙ МУЗЫКИ

Партия скрипки

Часть II

Редактор казахского текста *Т. Нусипбай, А.Ж. Сахаман*

Редактор русского текста *Т.П. Казанникова*

Музыкальный редактор *Г.Е. Узенбаева*

Компьютерный набор *А.Б. Сагимбаев*

Компьютерная верстка *Е.К. Мейрбеков*

Дизайн обложки *А.С. Шандиева*

Подписано в печать 05.02.2018 г.

Формат 60x84 ¹/₈. Печать офсетная

Гарнитура: «Times New Roman»

Условный печатный лист 3,25.

Тираж 100 экз.

Сверстано и отпечатано

в издательстве «Асыл кітап»

Адрес: 050009, г. Алматы, пр. Абая, 143

тел.: +7 (727) 394 41 67, электронная почта: asylkitap@inbox.ru